

SÄPPOSPAATTI
RÄKÖNTI
KUNNANTUN
PÖNTTÄ

V. 2.
1974. dec.

TAVASZ A TÉLBE

/Emléksorok Sárospatak felszabadulásának 30.évfordulójára/

Igaz, decemberben még általában "tombol" a tél, hűvösek és ködösek a reggelek, naptár szerint nem lehet tavaszról beszélni. De 1944. december 16-án a felszabadító román, majd szovjet csapatok jelképesen mégis a tavaszt, egy új élet ígérését hozták el Sárospatak lakosai számára.

Mint ismeretes, 1944-ben a II. világháboru tulajdonképpen a vége felé közeledett. A németek március 19-én mégis megszállták Magyarországot és községünket, a "Bodrog-parti Athén"-t. A hadi helyzeten azonban ez mit sem változtatott: Kelet felől feltartóztathatatlanul közeledett a Vörös Hadsereg, sőt augusztus 23 után - Erdély felől - a tengelyhatalmaktól elfordult Románia katonasága is... Így a német hadvezetőség kapkodni kényszerült - főleg az október 10-18 között elvesztett debreceni páncélos csata hatására. A különböző "erőátcsoportosítások", a mi térségünkben levő elkeseredett magyar katonák és tizenéves leventék akciói csak rontották a helybeli lakosság hangulatát... Miután Sátoraljaújhely is "elesett" - náci parancsra - felrobbantották a pataki állomás sineit, váltóit, közlekedési eszközöket. December 1-én a Bodrog hidját is a levegőbe röpítették. Így a két fő közlekedési útvonal - a vasúti és a közúti - használhatatlanná vált. /A hid felrobbantását abban a hitben hajtották végre, hogy a gyorsan tért nyerő románokat sikerül feltartóztatni; azok ugyanis Kispatakot november végén már birtokba vették. /A községben /Nagypatakon/ maradt magyar katonai erők a folyó innenső partján beásták magukat; felállították aknavetőiket, nehézfegyvereket; s ezzel tulajdonképpen megkezdődött a Sárospatak felszabadításáért vívott kéthetes harc.

A Főiskola vezetősége - féltve a gimnázium épületét, a Nagykönytár és az Iskolamúzeum kincseit - megkérte Váry alezredest, a katonai parancsnokot, hogy ide, az épület közelébe ne helyezzenek tüzérseget, Ő a kérést teljesítette; s ennek volt köszönhető, hogy az épület kisebb külső sérülésekkel "megúsza" az ostromot.

A fizikai előadó és a tornaterem, mivel homlokzatuk a Bodrog felé néz, a december 15-i aknatüzből kapott néhány - súlyosabb kárt nem okozó - találatot. Ezenkívül a gimnáziumi lépcsőház és a tetőzete, valamint a Kisinternátus rongálódott meg. - A súlyosabb károkat korábban, 1944 nyarán és ősszén főként a német és a spanyol fasiszták okozták. A legkülönbözőbb német alakulatok fordultak meg az iskolában; ablakokat törtek be, sok helyütt berondították a meszelést, leverték a vakolatot. A spanyol "Azur hadosztály" tagjai például a gimnázium egyik tantermében a padlón raktak tüzet, mivel a központi fűtés nem működött. Lángba borult a berendezés, de

a tüzet viszonylag hamar sikerült elollani. - Szerencse, hogy a németek éppen a központi fűtés leállása miatt nem rendezték be az egész iskolát katonai kórháznak. /Ilyen célra 1945. január 4-én - igen lapintatosan és rövid időre - csak a felszabadító szovjet katonaság vette igénybe néhány tantermünket és a volt Angol Internátust, a mai Kossuth Lajos Középis - kolai Kollégiumot./ - Sajnos, a visszavonuló fasiszták gondatlansága miatt tönkrementek az iskola folyosóin még a tablók is. Tönkrementek a különböző diákegyesületek holmijai, helyiségei. Az akkori igazgatói lakást csúffá tették, az igazgatói irodát feldúlták. A németek prédája lett a Tápi - intézet /a jelenlegi Mudrány-terem/ élelmiszerkészletének egy része, az internátusok szénkészletének jelentős hányada.

Ilyen események után hozott kedvező változást a december 15-16- ra virradó éjjel. Az utóvédharcokra kényszerített magyar alakulatok - "felsőbb utasításra" - a sötétség leple alatt "rugalmas elszakadást" hajtottak végre: kiűritették a községet. Reggel 8 óra körül már feltűntek a gimnázium udvarán az első, barátságosan viselkedő román katonák. Ők is - a kárcsak Patak lakosai - nagy örömmel nyugtázták a front visszahúzódását. /A Szovjetunióval szövetséges románok a Bodrogon való átkelést leghamarabb Végardó fölött hajtották végre; azután folyamatosan jöttek - részben a gimnázium csónakházának vízi járművein - Kispaták felől is.../

December 17-én megjelentek itt a felszabadító szovjet katonák is. Jegorov kapitány lett a község ideiglenes parancsnoka. Nagy tisztületnek örvendett. Az a hír járja róla, hogy mikor bement a Nagykönyvtár disz - termébe, tisztelgett a felbecsülhetetlen értékű gyűjtemény előtt. Hivatalát előbb a jelenlegi Zrinyi Ilona Középis - kolai Leánykollégium igazgatói lakásában, később a Katona-féle házban /Rákóczi u.16./ rendezték be. Jegorov mellett az orosz magyar tolmács feladatát a gimnázium akkori igazgatója, Tárczy Árpád látta el. A jóindulatú, rokonszenves Jegorov kapitány hamarosan közölte a Főiskola vezetésével, hogy a tanításhoz nemsokára hozzá lehet fogni.

Megindult a romok eltakarítása, az újjáépítés is. A karácsonyi ünnepek után, december 27-28-án a diákok számbavételre jelentkeztek. Január 1-3 között lassan összegyülekeztek a tanulók, s a szükségtantermekben eleinte 5-6, majd 30-35 fővel megindulhatott a rendszeres tanítás...

Ujévkor általában mindenki erős fogadalmat szokott tenni, hogy új életet kezd. Rendkívüli módon érvényesült ez a szokás az 1944-45-ös év fordulóján. Sárospatak lakossága a szó legszorosabb értelmében új, szabad életre készült... Pedig Magyarország jelentős része akkor még csatatér volt. De az emberek már biztosan tudták, hogy a háború zord tele után széles e hazában eljön a tavasz, a teljes felszabadulás.

S Á R O S P A T A K I K R Ó N I K A

A L M A M A T E R

A MEZŐGAZDASÁG JAVÁRA, A MAGUNK HASZNÁRA

/KISZ-szervezetünk társadalmi munkájának mérlege/

Az őszi, a betakarítás időszaka általában nehéz, bonyolult feladatok elé szokta állítani mezőgazdaságunkat. Ez a megállapítás különösen vonatkozik az idei évre, amikor a kedvezőtlen időjárás, az esős hónapok késleltették a termés megérését, gátolták, elodázták a betakarítást. Az országos méretű összefogás - munkások felajánlásai, a katonaság és nem utolsósorban az ifjúság segítsége -, a szorgos, kemény munka végül is meghozta gyümölcsét: sikerült legyőzni az akadályokat, megmenteni a menthetőt.

Ebből a nagy, társadalmi méretű segítségnyújtásból - a hagyományokhoz hiven - iskolánk is kivette részét. Munka volt: Páterhomokon az almaszedést, a Tokaj-hegyaljai Állami Gazdasági Borkombinát szőlőiben a szüretelést sürgették. A szellemi munkával meg-megszakított fizikai munkából csaknem két hét jutott nekünk. Ez alatt az idő alatt - az időjárás szélségeitől függően - egyszer a gyümölcsösbe vagy a szőlőbe, másszor az iskolába vezetett utunk. Volt, amikor a zuhogó eső a szabadban ért bennünket, s bőrig ázva igyekeztünk hazafelé; volt eset, hogy szüreti ruhában, gumicsizmában, könyvek nélkül vészeltük át a rendkívüli tanórákat. A munka semmilyen fajtájától sem idegenkedtünk....

Mindent összevetve: 5 nap telt el almaszedéssel a páterhomoki gyümölcsösben, s 4 + 1/ napra bekapcsolódtunk a szőlőszüretbe Bodrogolasziban. Az almaszedés első 3 napja társadalmi munkának számított; a bevételt az iskolai KISZ-szervezet közcélokra fordítja..... A társadalmi munkát még egy vasárnapi szőlőszedéssel is "megfejeztük". Vasárnap 5 lelkes brigád dolgozott, teljesítményük 992 láda szőlő volt. A társadalmi munkában való részvétel alapján leginkább a III. évfolyam tagjait illeti dicséret. Külön elismerést érdemel azonban az I. A és az I.D, a II.A és a III. A osztály azért, mert igen népes csoporttal jelent meg a munkaterületen.

S Á R O S P A T A K I K R Ó N I K A

A L M A M A T E R

A KISZ részesedése az alma- és a szőlőszedésből:

1075 q	szedett		
775 q	hullott	alma <u>munkabére:</u>	49.012 Ft
96 q	szőlő	<u>munkabére:</u>	<u>9.356 Ft</u>
		<u>Összesen :</u>	<u>58.368 Ft</u>

/Sajnos, a negyedikeseknél bántó közönyt tapasztaltunk: alig kapcsolódtak be a vasárnapi társadalmi munkába./

Az iskola tanulóinak az őszi mezőgazdasági munkákból származó összkeresete:

113.000.- Ft	/ a szőlőszedés együttes bére/
92.000.- Ft	/ az almaszedés együttes bére/
<u>Összesen:</u>	<u>205.000.- Ft</u>

Az összkeresetből 58.368 Ft az iskolai KISZ pénztárába került; 146.632 Ft felosztása pedig - a nyújtott teljesítmény arányában - megtörtént az egyes osztályok között. /A továbbiakban minden osztály maga döntötte el, hogy kifizeli -e a keresményt tagjainak, vagy a pénzt egy összegben - pl. kirándulási alapként -, takaréketét formájában kamatoztatja./

Jó, ha tudjátok, hogy mire kívánja fordítani KISZ-szervezetünk a befolyt összeget!

Röviden: közérdekű célok megvalósítására. Egyrészt a már elkészült pinceklub "üzemeltetéséből" adódó költségek fedezésére /játékok, felszerelések vásárlására, tiszteletdíjas előadók és művészek meghívására, újságok és folyóiratok előfizetésére, a Sárospataki Krónika anyagi alapjának a biztosítására stb./; másrészt a tanulmányi, a közösségi munka és a sport területén elért eredmények jutalmazására, nyári táborozásra.

S Á R O S P A T A K I K R Ó N I K A

A L M A M A T E R

A társadalmi munka hasznát tehát mi látjuk: a KISZ-nek megajánlott pénzből - közvetett vagy közvetlen juttatások formájában - az egész iskolaközösség részesedik.

Fehér Mária

III,C

MIT KELL TUDNI A VIII. SÁROSPATAKI DIÁKNAPOKRÓL?

A sárospataki Rákóczi Gimnázium és az iskolai KISZ-szervezet 1974-75-ös munkaterve kiemelkedő helyen foglalkozik a VIII. Sárospataki Diáknapokra való felkészüléssel.

Ez a két évenként megrendezésre kerülő kulturális seregszemle komoly erőfeszítéseket kíván a résztvevőktől. Jó tehát, ha ti is idejében megismeritek a lehetőségeket, tisztába jösztek a követelményekkel!

A VIII. Sárospataki Diáknapok jövő évi programja színes, változatos. Tömegpolitikai rendezvényeket ígér, módot ad párt- és állami vezetőkkel való találkozásra, kiállítást irányoz elő hazánk 30 éves fejlődésének a szemléltetésére.

A program a különböző művészeti ágak kedvelőire is kellő gondot fordít. A diáknapokon bő alkalom lesz vers- és prózamondásra, sok jó színjátészó, énekar, kamarakórus, bábszínpad, zenekar és szólóénekes bemutatkozására.

A diáknapok előkészítői és lebonyolítói a fiatal kutatók számára néprajzi, nyelvjárási, képző- és iparművészeti, valamint helytörténeti pályázatot hirdetnek; de várják a tehetséges fotósok, diákköltők és diákirók, dia- és kisfilmkészítők jelentkezését is.

A program a sportolni szeretőknek "Fuss az egészségédért!" - mozgalom keretében szervezett, tömeges reggeli futást kínál; és sportolási lehetőséget nyújt majd a diáknapok sportpályája is.

S Á R O S P A T A K I K R Ó N I K A

A L M A M A T E R

Akik nem riadnak vissza a nehezebb tereptől sem, azok számára tájékoztató futóverseny lesz.

Versmondóink legyenek tudatában, hogy a diáknapokon személyenként 3 vers tudása kötelező:

- egy klasszikus magyar;
- egy XX. századi magyar;
- egy tetszés szerinti, kötetlen témájú vers a magyar vagy a világirodalomból.

A versmondás időtartama 8 percnél nem lehet több.

A prózamondóknak egy műsorszámmal kell készülniük; a 8 percet az ő előadásuk sem haladhatja meg.

A szólóénekesek nevezéséhez két mű szükséges. Követelmény, hogy legalább az egyik alkotás magyar legyen. Táncdal, operett, műdal, daljátékrészlet nem szerepelhet egyetlen előadó műsorán sem.

Akik valamilyen szólóhangszer "ifjú mesterei", azok a következő kategóriákban léphetnek fel: mint zongoristák, fúvósok, vonósok, népi hangszeresek - indulhatnak. Minden indulónak 2 művel kell készülnie.

Ha valaki verset, novellát, riportot vagy kritikát ír, műnemenként maximum 5 pályaművet nyújthat be a bíráló bizottsághoz. A legsikerültebb munkák szerzői - meghívás alapján - 1975 áprilisában részt vesznek a Diákköltők, Diákirók IV. Országos Találkozásán Sárovarott.

A fotósok 4 db 18 x 24 cm-es fekete-fehér képpel pályázhatnak. A képek egyike - ez kikötés - ifjúságunk mai életét /munkáját, szórakozását stb./ mutassa be. A többi kép témája szabadon választható.

A néprajz iránt érdeklődők eredeti, helyszíni gyűjtésen alapuló pályamunkákat irjanak. A pályamunkák automatikusan részt vesznek az 1975. évi XII. Országos Néprajzi és Nyelvjárási Pályázaton.

A helytörténettel foglalkozó diákok is könnyen megtalálhatják a

S Á R O S P A T A K I K R Ó N I K A

A L M A M A T E R

kedvükre való feladatot: négy témakör is rendelkezésükre áll pályázatuk elkészítéséhez.

Iskolánk a múltban szép eredményeket ért el. Ezt bizonyítja, hogy kétszer elnyerte a legjobban szereplő iskolának kijáró különdíjat is.

Szeretném, ha azok, akikben irodalmi hajlam, művészi ambíció vagy kutató szenvedély van, most is kitennének magukért, és szép szereplésükkel minél több arany-, ezüst- és bronzérem megszerzését tennék lehetővé iskolánknak. Ezért kérem a sárospataki Rákóczi Gimnázium tehetséges és vállalkozó szellemű diákjait, hogy komolyan készüljenek az 1975-ös májusi erőpróbára, az ifjúság hagyományos, nagy seregszemléjére.

KISZ-szervezetünk ösztönözni akarja az iskolánkban folyó diáknap munkát; kérésére a következő tanár urak felajánlották, hogy - az előre nem látott problémák megoldásában - szakmai tanácsokkal segítik a hozzájuk forduló tanulókat:

Juhász Ferenc	/vers- és prózamondás/
Dr. Takács Andrásné	/szólóénekes, szólóhangszer, zenekar, énekes/
Szücs Mihály	/néptánc/
Dobay Béla	/vers, novella, riport, kritika/
Hajdú István	/néprajz, helytörténet/
Gregor András és	/képző- és iparművészet/
Pethes Józsefné	
Szathmári Sándor	/foto/

Diáktársaim!

Előre a VIII. Sárospataki Diáknapok gondos megszervezéséért, a rendezvény sikeréért, iskolánk jó szerepléséért!

Baranyi Katalin

III.A

S Á R O S P A T A K I K R Ó N I K A

O R O S Z L Á N K Ö R M Ö K

V. Kulimin: B é k e

/Tyisina/

Béke, béke kell az embernek,
Hogy hallja a fű lélegzését,
Higgye, hogy a patakocska él,
Hogy álomba a dal ringassa,
Tudja, hogy az ágyu már halott,
Hogy kedvese szive mit dobog,
Béke, béke kell az embernek.

S ó h a j d a B o r b á l a I I I . A o s z t á l y o s t a n u l ó
m ü f o r d i t á s a

Günter Feustel: D a g b e r g i k a r á c s o n y

/Die Weihnachtsnacht am Dagberg/

Karácsony éjszakáján, ha a fenyőfán kigyúlnak a békességet árasztó csillogó gyertyák, mindig az a három kicsiny jut eszembe. Hóban, szélben kipirult arccal és sápadt szemekkel mentek, csak egyre mentek a remény, a svéd határ felé. Nekik remény volt az, ami nekem a gyűlölet.

Gyűlölettel pillantottam vissza a hegyekből azon az éjszakán a svéd határra. Még a völgyre ereszkedő ködben is kivehető volt a német őrség. S szinte láttam, éreztem a német katonákat, akik megszállták országunkat, elviselhetetlenné tették az életet s annyi szenvedést okoztak mindenkinek.

Karácsonyfáért indultam a hegyekbe. A sítalpak gyorsan vágta friss utat a ropogós, fehér hóban. Innen fentről minden fehér, nyugodt volt. De a hó nem csillogott úgy, mint máskor. Kétség, félelem nehezedett a tájra, elhalványítva még a csillagok fényét is.

A kutyám is lassan lépdelt, utcahossznyira lemaradt tőlem.

- Stumpen! Stumpen! Mennünk kell, gyere ide! - megálltam, s vártam, hogy szólomatásra végre beérjen.

Jó barátok voltunk. Egyetlen játszótársam, akivel oly sok utat megtettünk már a hegyek között. Most is ugatva szaladt hozzám, s fejét térdehez dörgölte. Lehajoltam, s megveregettem az oldalát.

De Stumpen hirtelen felkapta fejét. Figyelt. Majd futni kezdett, s csak az első hidnál állt meg. Hátranézett, de nem jött vissza, hiába hívtam. Ma - kacsul az erdő mélye felé tartott.

S Á R O S P A T A K I K R Ó N I K A

O R O S Z L Á N K Ö R M Ö K

Egy öreg erdei fenyő törzséhez három kicsi ember lapult. Gyerekek voltak. Két lány és egy kisfiú. Riadtan néztek rám.

- Ne lőjj, ne lőjj! - kérlelt a legkisebb sirva.

Stumpen nyalogatni kezdte az egyik kislány kezét. A leányka előbb ijedten kapta el, majd megérezve a kutya szeretetét, hagyta, hogy a meleg nyelv csiklandozón érintse ujjait.

Nagyon meglepődtem. Három kicsi gyermek a sötétedő erdőben. Hallgatva néztünk egymásra. A nagyobbik lány védőn állt a két kicsi elé. Stumpen most a kisfiúval próbált barátságot kötni. Megbökte orrával, s ugatott hozzá.

- Stumpen, csendben légy! - szoltam rá, s elhúztam az ijedt gyerekektől. Megnyugtattam őket, hogy Stumpen jó kutya, nem harap.

- Hol vagyunk most? - szólalt meg végre a nagyobbik lányka.

- A Dagbergen - válaszoltam még mindig őszintén csodálkozva. Nem értettem, hogy került ide a három idegen gyerek.

- Svédországba akarunk menni. Svédországba, Anna nénihez - mondta a kisfiú.

- Légy csendben, Lennert, mindjárt odaérünk! - A lányka átölelte siró öccsét s vigasztalóan suttogta:

- Anna néninél van karácsonyfa, sok apró gyertyával. És annyi cukrot ehetünk, amennyit akarunk. Majd kigombolta kabátját, s nyakáról levette vékony aranyláncát, melyen egy medál függött. Felém nyújtotta.

- Mutasd meg érte a határt!

- Á, dehogy. Tedd csak vissza a nyakadba! A lánc nélkül is megmutatom. De miért akartok Svédországba menni?

- Zsidók vagyunk. Trondheimban lakunk. Öt nappal ezelőtt a fasiszták letartóztatták a szüleinket. Menekülnünk kell.

Egy pillanatra lehunytam a szemem. Ujra láttam az elfogott menekültek megkinzott arcát. Láttam Gunnart, a bátyámat, ahogy megbilincselve elhurcolják, mert antifasiszta röpiratokat osztogatott. Láttam anyám kibuggyanó könnyeit.

És ekkor újra megpillantottam a három gyereket. Nem. Nem szabad, hogy a fasiszták őket is elpusztítsák! Élniük kell!

- Segitek nektek - mondtam, s megfogtam a kislány kezét.

- Elisabeth, eljön velünk ez a fiú. Anna nénihez? - kérdezte Lennert.

- Nem - ráztam meg a fejem -, karácsonyfát kell hazavinnem.

Elindultunk. Havazni kezdett. Már szürke volt a táj, esteledett. Siléccemmel törtem utat a magas hóban botladozó kicsinyeknek.

- Odaát, ahol az erdő kezdődik, az már Svédország.

S Á R O S P A T A K I K R Ó N I K A

O R O S Z L Á N K Ö R M Ö K

A domb mögött egy svéd őrhely áll - mutattam az utat. -
Most mehetek. A német őrség csak egy óra múlva vált.

A lányka megsimogatta Stumpen lompos bundáját. Kezet fogott
velem, s egy pukedlival búcsúzott:

- Köszönöm.

Fenn, az erdő szélén fekete pontot láttam közeledni. Német jár-
őr volt, s mellette egy nagy kutya.

Elvesztek - villant át az agyamon.

Leguggoltam, magamhoz szoritottam Stumpent, ő fejével a sálam
alá túrt. Majd megcsókoltam meleg, fekete orrát.

- Stumpen - suttoztam rekedten-, Stumpen, meg kell mentened
őket.

S még mindig halkán, de már egyre keményebb hangon biztattam:

- Fogd meg, Stumpen, fogd meg!

Mint egy szürke árnyék, felrohant az erdőszéle.

Egy ember felordított. Láttam, hogy két fekete árny hempereg a hóban.
Majd három pisztolylövés hasított a hideg éjbe... és Stumpen a hóba bu-
kott. Mozdulatlanul hevert a kihalt tájon. A három gyereket már nem le-
hetett látni. Elérték a svéd erdőt.

1941 karácsonyát soha nem felejttem el. Akkor menekült meg hár-
rom kicsi ember, és a legjobb barátomat, Stumpent akkor vesztettem el
örökre.

Nagy Éva IV. F o s z t á l y o s t a n u l ó m ű f o r d í t.

Norman Nicholson: V i z k e r e s z t i d a l

/Poem for Epiphany/

Három Királyok testemből,
Homokon a zord tengerből,
Megjöttek a decemberből.

Egy Király jött a fejből,
Előtte a homok vörös
Arany - tenger;
Rácsodálkozott.

A SÁROSPATAKI KRÓNICA MINDEN KEDVES OLVASÓJÁNAK
BOLDOG KARÁCSONYT
ÉS SZERENCSES ÚJ ÉVET
KIVÁN A SZERKESZTŐSÉG

S Á R O S P A T A K I K R Ó N I K A

O R O S Z L Á N K Ö R M Ö K

A táj - mint egy birodalom, és benne
A szikamórfa levele közt ágaskodó
Gondolatok serege is
A Kisdedé, ki most született.

Egy Király a mellemből
Mint egy pap, úgy lépett elő;
Kinek, ahogy járt a Hold -
Egy szent dolog volt
A viznek és bornak jó ize,
Kő súlya és kenyér érintése.
Faszenes serpenyőbe hintve
Tömjént ajánlott szivére
A Kisdednek, ki most született.

Egy Király az ágyékomból
Lépett ki - bőre, ere fekete.
Benne a nemiség dühe,
Hol a vér, mint sziklán a tenger, megtörik;
S az élet büszkesége, vágy a halhatatlanság után,
Mert testében halál érzete lakik.
A mirrha - mondja - úr a fáradtság felett,
Az ideggyökerektől távoli gyenge ujjakon,
S a Kisdeden, ki most született.

A testemből három Király lépett ki,
S hármukra van összesen két szemem -
Két szemem csak és a mindent látó ég.

Tóth Irén IV. B osztályos tanuló
műfordítása

S Á R O S P A T A K I K R Ó N I K A

D I S P U T A

K e d v e s l á n y o k é s f i ú k !

Októberben - vitaindítóként - ezeken a hasábokon egy, a "Napjaink" 1974/6. számából átvett nyílt levelet közöltünk - "Elit osztály" címmel. A levél szerzőjének csak a nevét ismertük; személyét, középiskolás éveinek színhelyét nem. /Nem is érdeklődtünk utána!/ A "Sárospataki Krónika" szerkesztősége számára pusztán a Keresztény Gabriella által felvetett problémák voltak izgalmasak, minthogy szinte kivánták a helyi "Szembesítés"-t. Nagy Judit ezért szövegeztette fel véleménynyilvánításra a nálunk leginkább érintett feleket. Egy hozzászólást alább közzé is teszünk:

S z e m b e s i t é s

Bár Nagy Jutka csak arra volt kíváncsi felhívásában, hogy van - e tagozatos osztályainkban a Keresztény Gabriella által szóvá tettéhez hasonló probléma, osztálytársaim mégis úgy érezték, elsősorban a B-sekhez szólt ez a levél. Azokhoz a B-sekhez, akik szüleik magas beosztásában, anyagi vagy társadalmi helyzetében bizva, csak a saját érdekeiket tartva szem előtt, az iskolai munkamorált is sértő módon töltik el középiskolai tanulmányaik idejét.

Ilyen diákok azonban - jelenleg - nincsenek osztályunkban, és tudomásom szerint az iskolában sem. Hogy valaha voltak-e, nem tudom; de ez nem is tartozik ide. Ami viszont azt a rossz értelemben vett tanulmányi versengést illeti: a tudás mindaddig nem vert éket közénk, osztály - vagy iskolatársaink közé. Ellenkezőleg! Gyakori eset, hogy ha az osztályban valaki képességeinél vagy felkészültségénél fogva már járatosabb egy, a többiek által kevésbé ismert, vagy újonnan tanult anyagrészben, az készséggel segít a többieknek.

A lányokat régóta foglalkoztatja az a bizonyos B-s szellem. Annál is inkább, mert vélt és épp ezért gyakran emlegetett létezésének hátrányait ma is érzik. Az egyik osztályfőnöki órán elpanaszolták: másként viszonyul egy C osztályos egy B-shez, mint - teszem azt - egy A-s egy F-eshez.

Összefoglalva tehát: mi, a III. B tanulói nem érezzük magunkat "elit osztály"-nak, és a B-s szellem jelenlétével sem találkozunk ezidáig. Sohasem néztük le más osztályba járó diáktársainkat, és szeretnénk, ha ez a már lassan idültté, vagy inkább mesterségesé váló probléma - összes keletlen mellékszövegével együtt - végre nálunk és másutt is a múlté lenne.

A III. B o s z t á l y n e v é b e n :

C s ó k a G y ö r g y

S Á R O S P A T A K I K R Ó N I K A

D I S P U T A

K I Á L T P A T A K V Á R A

/ Megjegyzések Lázár István könyvének margójára/

A közvélemény ez évben a "Magyarország felfedezése" című sorozat talán legsikerültebb alkotásának Lázár István "Kiált Patak vára" c. művét tartotta. A "Népszabadság"-tól - a "Tiszatáj"-on át - az "Uj irás"-ig számos sajtótermék foglalkozott vele.

Elismerő szavak hangzottak el erről a szociográfiáról itt is, ott is; a szerző maga is imponáló ügyvédje volt könyvének, mikor tavasszal a Rákóczi - várban egy író-olvasó találkozón az érdeklődők kérdéseire felelt. Én is egyetértettem az elismerő szavakkal, sőt őszinte kedvem lett volna a dicséretek számát szaporítani.... Ugy gondoltam azonban, többet ér, ha - helytörténeti érdeklődésű és bevallottan lokál-patrióta lévén - elmondom, hogy szerintem a kiváló alkotás "Sárospatak városa" című részébe becsúsztott néhány vitatható megállapítás.

A "Kiált Patak vára" 218. oldalának 2. bekezdésében pl. lakó - helyünk állomás melletti volt laktanyájának sorsáról ír a szerző. "Két évtizedig laktanya maradt - de ma már szociális otthon; nemrég bővítették, a hajdani istállók helyére új szárnyat építve."

Nos, ez a megállapítás pontatlan. A hajdani istállók nem tűntek el nyomtalanul, hanem egészségügyi raktárakká alakították át őket. A szociális otthon új szárnya egy addig beépítetlen helyen létesült.

Az író második zavaró kijelentése történelmi - földrajzi vonatkozású. A 221. oldalon ugyanis így vélekedik: "1945 után Zemplén ismét ugyanolyan csonk lett, mint volt Trianon és a második bécsi döntés között..."; majd - a 269. oldalon - ehhez hozzáfüzi: "... az első bécsi döntés után - átmenetileg - helyreállt Nagy- Zemplén vármegye..."

Nem sántít-e valami az idézett mondatokban?

Tudomásom szerint a megfogyatkozott Zemplén megye "gyarapításához" a második bécsi döntés /1940/ semmivel sem járult hozzá. /Hát akkor miért emlegeti a szerző?/ A megyére nézve csak az első bécsi döntésnek /1938/ és Kárpátalja megszerzésének /1939/ volt területnövelő hatása... De Nagy- Zemplén a II. világháború alatt egyetlen pillanatra sem állt helyre, mivel a megye jelentékeny része mindvégig a Tisoféle Szlovákia része maradt!

A könyvvel kapcsolatos harmadik probléma ismerős. Sokan - a gimnázium diákjai közül is - elfeledkeznek arról, hogy iskolánk nem a II. Rákóczi Ferenc nevét viseli, hanem a Rákóczi családjét. E tekintetben a könyv írója sem kivétel; rávall egy mondat a "Kiált Patak vára" 223. oldalán:

S Á R O S P A T A K I K R Ó N I K A

D I S P U T A

"Az 52-ben államivá lett gimnázium a II. Rákóczi Ferenc nevet nyerte." Ez a tájékoztatás nem hiteles: 1953-ban a szerző maga is a sárospataki Állami Rákóczi Általános Gimnáziumban érettségizett.....

A negyedik észrevételem a Csepel Kerékpár- és Varrógépgyárnak a városfejlesztéshez való anyagi hozzájárulását illeti. A könyv 238. oldalán ez áll: "A Csepel-részleg által fizetendő, a termelési érték 6 %-át kitevő kommunális adó a 70-es évek elején évi 5-6 millió; nem csekély összeg egy ilyen kisváros számára."

Helyesebben szólva: nem lenne csekély összeg, ha....Ha a Csepel-részleg itteni fizetési kötelezettségei valóban ennyire rúgnának. A városi tanács illetékesei szerint azonban a vállalattól évente csak kb. 1 millió forint fut be Patakra; a többi pénzt a Csepel budapesti központja kapja..... /Persze ha a Csepel-részleg 1968-as szárnybontogatása óta nézzük a dolgot, akkor - az eltelt 6 év alatt - pataki befizetései is kitétek körülbelül 5-6 millió forintot./

Van még egy ötödik problémakör is, amelyhez hozzászólok. Azt találhatjuk a mű 260. oldalán, hogy "Már sok évtizede, újabban pedig néhány éve dédelgetett vágy a városhoz méltó művelődési palota. Ami mellett most a diáknapi szükséglete a fő érv. Tervei - társadalmi munkában, fiatal építészek diplomafeladataként - régen elkészültek."

Ez így nagyon szépen hangzik, de hát....De hát - megérdeklődtem - annak a diplomamunkának, melyet az 1960-as évek derekán a budapesti Reischl Antal professzor egyik hallgatója csinált, csak eszmei értéke lehetett: a terv nem volt kiviteli szintű, és hiányzott hozzá a költségvetés is. Pataknak művelődési palota építéséhez 1971 óta van ügynevezett tanulmányterve; ezt azonban a Városépítési Tudományos és Tervező Intézetben megrendelésre, 95.000 forintért Schwarzenberger Ádám készítette el.

A város kulturális életét - művelődési otthon vagy palota nélkül - nehéz fellendíteni. Lázár István azonban - műve 260. oldalán - ideiglenes megoldásokat ajánl: pl. nagyobb rendezvények, összejövetelek tartására szerinte jó a Mudrány-terem.....

Lehet, hogy ez a szerző diákkorában még megfelelt effajta célokra, manapság azonban már nem alkalmas.

Naponta általában 500 fő étkezik benne, és a teremben - a gondos szellőztetés ellenére - mindig erősen érezhető az ételszag. Azonkívül a helyiség egy részét - a felújítás miatt - a gimnázium raktárnak használja.

A régi imaterem, a gimnázium mai diszterme?

Igaz, ebben az évben - több mint egy fél évtizedes kiesés után - megint birtokba vettük. Használatát az iskola vezetősége sok városi rendezvény számára is lehetővé tette.....Hogy nem minden igényt tudott és

S Á R O S P A T A K I K R Ó N I K A

D I S P U T A

tud kielégíteni? Annak - a célzások ellenére - nem szemléleti, hanem gyakorlati okai vannak: a diszterem csak egy leánykollégium szűk folyosóin át közelíthető meg; hozzá sem dohányzó, sem W.C., sem mosdó nem tartozik..... A diszterem hétköznapi használata - a jelenlegi korlátozott programmal is - többször zavarja a szilenciumot: a közelében fekvő szobákban minden hallható, ami benne történik stb.

Abbahagyom a fejtegetéseimet. De megismétlem: a "Kiált Patak várát" észrevételeim ellenére - kiváló, rendkívül hasznos alkotásnak tartom. A könyvben lépten-nyomon a szerző lenyűgöző anyagismerete látszik; okfejtései és következtetései szinte mindenütt az eleveben vágnak..... Ha mégis tettem bíráló észrevételeket, ez azért történt, mert őszintén örülnék, ha a "Kiált Patak vára" esetleges újabb kiadásából eltűnnének az említett vitatható vagy félreérthető megállapítások.

Baranyi Katalin
III. A

T U D A T J U K

olvasóinkkal, hogy lapunk októberi számában felhívtuk a figyelmet "Egy elfelejtett esemény"-re: Széchenyi István 1845. szeptember 28-i pataki látogatására. Javasoltuk: a látogatás színhelyét - a látogatás 130. évfordulóján - emléktáblával jelöljük meg.

A javaslatra még érdemleges válasz senki részéről nem hangzott el.

Mihelyt a kérdésben az illetékesek nyilatkoznak, válaszukat közölni fogja a

SZERKESZTŐSÉG

SÁROSPATAKI KRÓNIKA

VISSZAPILLANTÓ TÜKÖR

10 ÉV AHIDÉPÍTÉS JEGYÉBEN

/Iskolánk csehszlovákiai kapcsolatai /

Mindenki tudja, hogy a hid összekötő kapocs. Összeköt partokat, városokat, országokat; összeköt embereket, népeket.

Senki előtt sem titok, hogy a hid az érintkezés eszköze, a szellemi és anyagi értékek cseréjének záloga, a jószándékú közeledés hol szélesebb, hol keskenyebb útja.

A hidakra szükség van.... Főképp a fiatalok által épített hidakra.

Ilyen hidépítésnek tekintjük - Fábry Zoltán-i értelemben - azokat a kétoldalú kezdeményezéseket is, amelyek egyrészt csehszlovákiai barátainktól, másrészt tőlünk indultak ki - egymás alaposabb megismerésére!

1964 tavaszán történt az első lépés a nagykaposi gimnázium részéről a kapcsolatfelvételre; akkor az Erdélyi János születésének 150. évfordulójára rendezett ünnepségre tanárokat hívtak meg iskolánkból. Nemsokára visszaadták a látogatást.... Ez csak a kezdet volt. Nyáron tornaljai diákok jártak nálunk; városnézésre érkeztek. Ősszel - a nagykaposiak kérésére - Dobay tanár úr velük utazott Alsósztrégovára, hogy ott Madách Imre halálának 100. évfordulójára közösen emlékezzenek. 1964-ben iskolánk II. D osztálya tornaljai meghívást kapott: élményekben gazdag napokat töltöttek a városban, és kirándulást tettek a Tátrába is.

1965-ben ismét számos tornaljai diák fordult meg Sárospatakon : érdekelte őket iskolánk és a Rákóczi - vár története. Több leány és fiú tanulónk viszont - a Bodrog táncegyüttes tagjaként - Kisgéresre utazott: a szüreti napokon léptek fel.

1966-ban új vendégek jártak iskolánk falai között: negyedikesünk csengőbúcsújára Királyhelmecről ifjúsági küldöttség érkezett. A következő évben a mi diákjainknak és tanárainknak is része volt Patakon a KISZ által patronált Határmenti Ifjúsági Találkozó megrendezésében.

Aránylag rövid idő alatt megnőtt a két szomszédos ország sok diákjában és tanárában az igény, hogy a kölcsönös látogatások során megismert embereket barátjaikká tegyék; hogy a baráti kapcsolatokat levelezés útján is fenntartsák; hogy a levelezéseket ne csak igénytelen közlésekre, hanem mozgalmi és sportélmények, pedagógiai és szakmai tapasztalatok kicserélésére is felhasználják....

1968 januárjában Nagykapos és Sárospatak figyelme megint Erdélyi János felé fordult: halálának 100. évfordulójára emlékeztek. /Erdélyi János ott született, itt volt tanár! / Ebből az alkalomból a nagykaposi ren-

S Á R O S P A T A K I K R Ó N I K A

V I S S Z A P I L L A N T Ó T Ű K Ö R

dezvényeken iskolánk énekkara vett részt. Akkor a CSEMADOK helyi szervezete - Géczy Lajos és Dobay Béla tollából - egy Erdélyi - emlékfüzetet is megjelentetett..... Később Nagykapos küldöttséggel képviselte magát a Sárospatakon tartott kegyeletes Erdélyi - ünnepeken.

Örvendetes esemény volt a Rákóczi Gimnáziumban, hogy 1969 májusában ismét az énekkar kapott meghívást Csehszlovákiába: Borsiban fellépett a II. Rákóczi Ferenc szobrának felavatása tiszteletére összeállított műsorban....

1970-ben a kassai magyar gimnázium adta együttműködési szándékának tanújelét: testvérosztályi kapcsolat létesült az ottani és az itteni I.B osztály között.... Cserelátogatásra is sor került. A VI. Sárospataki Diák - napokra eljött az iskola kiváló szavalója, Tóth Erzsébet is, aki azóta már a kassai Thália Színház tagja lett.... /Télen egyébként a kassai iskola diákjaival néhány sielónk a Tátrában járt; nyáron viszont tőlük jött 10 diák a mi keszthelyi KISZ-táborunkba./

1971-től - Ročko Jozef igazgató, Lénárt László igazgató-helyettes és Dobos Ferenc pártelnök javaslatára - a királyhelmei gimnáziummal élénkült meg és mélyült el iskolánk kapcsolatai. Elég, ha utalok arra, hogy 1971 októberében pl. Vörös József tanár úr vezetésével diákjaink sporttalálkozón voltak Helmeceken; hogy a Rákóczi Gimnázium tanári karának küldöttségét minden évben meghívják a pedagógusnapra; hogy 1972-ben a helmei fiatalok nálunk a honvédelmi napokon vettek részt; hogy néhány tanárunk megfordult Patakon a pedagógusok farsangi bálján is....

Csak az 1972-73-as tanévben - a száj- és körömfájás következtében elrendelt határzár miatt - szünetelt az iskolák közötti érintkezés. A határzár feloldása után azonban folytatódtak a közös akciók a régi partnerekkel is....

Tudtok arról, hogy - a CSEMADOK kérésére - tavaly iskolánk kultúr csoportja - Kádas Sándor igazgató úr és Dobay Béla tanár úr vezetésével - Nagykaposon és Királyhelmeceken bemutatta Csokonai-műsorát. Nemigen felejtettétek el, hogy 1973 novemberében - decemberében a nagykaposi diákok a "Karnyóné"-val vendégszerepeltek Patakon. Emlékeztek rá, hogy nálunk ez év januárjában a Csokonai-versenyen, februárban a Szép Magyar Beszéd Versenyén léptek fel a királyhelmei diáktársak. Hallottatok róla, hogy egy nemes vetélkedés színtere márciusban Királyhelmeceken volt, ahol a "Ki tud többet szomszédainkról?" tárgy körben mérték össze erejüket a két gimnázium versenyzői....

Mit mondhatnék még?

Talán azt, hogy a két iskola tanárai között is szívélyes viszony alakult ki - az oktató - nevelő munka javítása, az internacionalista érzések erősítése érdekében. Esetleg még azt jegyezhetem meg, hogy felettes szerveink mindig megértően kezelték az együttműködés ügyét - eredetileg is az ő beleegyezésükkel, engedélyükkel fogtunk a kapcsolatok kifejtéséhez.

S Á R O S P A T A K I K R Ó N I K A

V I S S Z A P I L L A N T Ó T Ü K Ö R

Egy Fábry Zoltán-i gondolattal kezdtem a cikk írását: hozzá térek vissza írásom végén is..... Még nem ismerem ugyan eléggé az ő munkásságát, de nyugodtan ráhagyatkozom Illyés Gyula értékelésére: szerinte "egy európai, egy szentszagú, hű szabadsághívó" volt: "oltárőrző".

Az idős író éveken keresztül szoros barátság fűzte a sárospataki Rákóczi Gimnázium tanáraihoz és ifjúságához. Nem múlt el esztendő, hogy a Csehszlovákiába látogató pataki diákok fel ne keresték volna Fábry Zoltánt a hegyek közé ékelt stószai otthonába. Halála napján is Kelet-Szlovákiában tartózkodott a túlnyomórészt gimnazistákból álló Bodrog táncgyűttes, amely a CSEMADOK meghívására vendégszerepelt Kassán és néhány Kassa környéki községben a Csehszlovákia felszabadulásának 25 éves jubileuma tiszteletére rendezett ünnepségeken. Épp Somodifürdőn mutatták be színes műsorukat, amikor megérkezett hozzájuk a szomorú hír, hogy a nagy író, Sárospatak kedves barátja meghalt..... Elvesztését iskolánkban is sokan fájtalatták, pl. az érettségi előtt álló IV. E osztály tagjai, akik 1968 nyarán - egy csehszlovákiai - lengyelországi körút alkalmával - Dobay tanár úr jóvoltából megismerték az idős, de jó kedélyű író. Azóta is emlegetik, hogy milyen hosszú, meghitt beszélgetés alakult ki a házi-gazda és vendégei között. Az osztály tagjai szívébe zárták és máig sem felejtették el Fábry Zoltánt... 1970-ben cikket is kértek tőle a "Sárospataki Krónika" számára. A cikk helyett azonban egy megható levél érkezett az írótól, amelyben tudatta fiatal barátaival, hogy egy éve rosszabbodott az egészségi állapota, emiatt nem tudott dolgozni. "Csak most kezdek újra erőre kapni - hitegeti magát - , és az elmáradottakat kell előbb pótolnom. Tehát csak testi állapotom akadályoz, különben lélekben változatlanul ott vagyok, és együtt érzek kedves látogatóimmal. Szeretettel köszöntök mindenkit:

Fábry Zoltán."

Ez a köszöntés valamennyi pataki diáknak szól: azküldte, aki lélekben most már mindig velünk van, és az élóktől elvárja a hidépítés folytatását.....

Körtvélyesi Erzsébet

IV. D

S Á R O S P A T A K I K R Ó N I K A

S Z I G N Á L

K e d v e s O l v a s ó i n k !

A "Tiszatáj" 1974/10-es számában bukkantunk Illyés Gyula :
"Elpuskázott tartomány" című cikkére. Élő klasszikusunk a dunai népek-
kel való kapcsolatkeresés fél évszázados mérlegét vonta meg - nemze-
dékének tapasztalatait összegezve.

Mi is a hidépités jegyében munkálkodunk: erről lapunkban a
"Visszapillantó tükör" című rovat mostani cikke is tanúskodik. Szívbe mar-
kolónak találtuk tehát Illyés Gyula szavait, hogy a "sorozatos kudarc em-
lékével vonul le a pályáról." A jószomszédi viszony ápolása, elmélyítése
mégis történelmi parancs. Szerkesztőségünk ennek tudatában kért és ka-
pott Illyés Gyulától egy rendkívül becses levelet:

K e d v e s F i a t a l B a r á t a i m !

A nemzetek életében a
nemzedékek úgy beszélgetnek egymással - úgy
cserélnek tapasztalatot és reményt-, mint a csa-
ládok életében a szülők és a gyermekek. A ta-
pasztalat elmondása csak őszinte lehet, - úgy
ébreszthet csak épkezláb reményt. Az én nem-
zedékem bizony keserű tapasztalatok átadására
kényszerült: épp azért, mert tartós reményt a-
kart fakasztani! Örülhetünk, hogy lám - a ti
példátok szerint - nem visszhangtalanul.

Tanácsom?

Nézzetek keményen szembe a bajokkal is, de
legyetek mégis - vidámak. Így boldogok.

Kijavítva egy kicsit Széchenyi mondatát: magyar-
nak lenni nehéz, de nem lehetetlen. És ezért
szép és értelmes.

Mindnyájatokat szeretettel köszönt

S Á R O S P A T A K I K R Ó N I K A

H O L M I

H I R E K

- Móricz Lili "A kortalan iskolatévé" címmel irt kritikus hangú glosszát az "Élet és Irodalom" 1974. november 9-i számába arról a ké-szülő Móricz-filmről, amelynek egyes jeleneteit véletlenül éppen novem-ber 9-én vették fel Patakon.

- A IV. A-sok - Balogh Ferencné osztályfőnök irányításával - 11 napos szovjetunióbeli kirándulásukról 1974. november 14-én este nagyszerű, vetítettképes élménybeszámolót tartottak.

- Iskolánk Szathmári Sándor tanár úr által patronált Petőfi Sándor KISZ-alapszervezete 1974. november 23-án du. két Egerben tanuló viet-nami diák: TRINH NGOC DON és HOANG VAN CO részvételével sok érdeklődőt vonzó, műsoros baráti találkozót rendezett.

- A hajdúnánási Martos Flóra Alapszervezet 1974-es májusi látó-gatását iskolánk Comenius Alapszervezete - Kolláth Éva tanárnő vezeté-sével - 1974. november 23-24-én viszonzta.

S Z Ó S Z A L A G O K A T

aggattak Sárospatakra a tisztelői. Meg is őrizte városunk

- 1./ a "Bodrog-parti Athén",
- 2./ a "magyar Cambridge",
- 3./ a "forradalmak oroszlánbarlangja",
- 4./ a "magyar Pindus",
- 5./ a "Hegyalja Helikonja" elnevezéseket.

De tudja-e közületek valaki, hogy kitől /kiktől/ és honnan származnak e-zek a titulusok?

Aki tudja, az válaszát - borítékolva - 1975. január 31-ig dobja be az er-re a célra rendszeresített lépcsőházi postaládába.

A helyes válaszok beküldői között értékes könyveket sorsolunk ki!

E m b e r a s z a v a k m ö g ö t t

cimű szőrejtvényünk helyes megfejtése:

1./	Apáczai Csere János:	arányos
2./	Csokonai Vitéz Mihály:	hangszer
3./	Dugonics András:	gömb
4./	Erdősi Sylvester:	mennyiség
5./	Faludi Ferenc:	vita
6./	Széchenyi Ferenc:	ön
7./	Kazinczy Ferenc:	hölgy
8./	Kisfaludy Károly:	honvéd
9./	Heltai Jenő:	mozi
10./	Kellér Dezső:	maszek

Tíz pontos megfejtésükért könyvjutalomban részesülnek:
Körtvélyesi Erzsébet és Zergi Klára IV.D osztályos tanulók

Eng.sz.: III/I/IFJ/42/970

74 - 185 Beliv készült /Bork. Hny. - 500 pld./

SÁROSPATAKI KRÓNIKA

A sárospataki Rákóczi Gimnázium KISZ-szervezetének lapja

A kiadásért felelős: Kádas Sándor igazgató

Felelős szerkesztő: Dobay Béla tanár és Bódi Géza igazgatóhelyettes

Diákszerkesztők: Csóka György, Fráter Mária, Fehér Mária, Nagy Judit, Orbán Éva, és Tóth Irén